

de este escrito, no podremos dejar de dar cabida y mencionar que el rey Felipe II, en su viaje a Barcelona el año 1594, previno al archiduque Alberto Arzobispo de Toledo que no usase de la potestad de primado en estos países. Lo propio aconteció, siendo virrey de esta provincia el infante D. Fernando, Cardenal Arzobispo de Toledo por los años 1631.

Con todo lo hasta aquí manifestado parece que queda patentamente demostrado el derecho en que se funda Tarragona de tener a su Santa Iglesia y en que se han apoyado sus Prelados y cabildo eclesiástico *para no reconocer al Arzobispo de Toledo por Primado de las Españas*. Así

lo reconoció el susodicho infante D. Juan hijo del rey D. Jaime II de Aragón, el cual después de las controversias que describimos, no obstante de ser Arzobispo de Toledo, obtuvo por ser trasladado a Tarragona, en donde consagró su Santa Iglesia Metropolitana, la que guarda con olor de santidad sus venerandos restos.

Otras razones históricas podríamos invocar en apoyo de estas pretensiones, las que omitimos por no ser prolijos, reservándonos hacer de ellas en su caso y lugar el debido mérito si necesario fuese.

JUAN FRANCISCO ALBIÑANA Y DE BORRÁS
Extret de la *Revista de Catalunya*, tom. II, any 1862

— CONFERENCIAS DE LA «REAL SOCIEDAT ARQUEOLÓGICA TARRACONENSE». —

CONFERENCIA DE D. E. TODA

L'ANTIC ASCETERI DE ESCORNALBOU

(27 Novembre 1921)

A la vetlla del 27 de Novembre, en el Saló de Sessions de la Diputació, després dels quatre mots del President D. Pere Lloret, nostre benvolgut Consoci i distingit escriptor Don Eduard Toda Güell, donà sa anunciada Conferència (3.ª de la present tanda) sobre l'*antic Asceteri de Escornalbou* en les seves èpoques prehistòrica, romana, mitjieval i moderna, satisfent les ànsies i l'interès que tan simpàtic tema despertà a n'el selecte públic que hi acudí.

Impossibilitats de dar el text de l'esmentat treball, substratum de l'obra històrica que del Cenobi d'Escornalbou prepara son actual propietari Sr. Toda, havem de contentar-nos amb un senzill extracte de la Conferència.

Començà parlant de les fasses de la montanya d'Escornalbou, aon la home ha deixat rastre de sa aparició en la època prehistòrica, diguent saber-s'hi cinc coves, amb evidents senyals d'ocupació, encar no explorades científicament, havent-hi trobat, n'obstant en el passat segle, el Dr. Juncosa, metge de Reus, tres destrals de l'època neolítica.

Digué que, de l'ocupació de la montanya, en

l'època romana, els rastres que s'hi troben són els tres cercles de muralla que la circueixen, dues portes i els fonaments d'un *Castrum*, sobre els quals s'hi bastí l'iglèsia cristiana.

Els alarbs, ocupadors d'Escornalbou durant tres segles, no hi han deixat cap construcció que se'ls pugui atribuir, però, si noms que hi perduren, donats a diferents indrets, com són la *Font del Serrahí* i la *Saloquía* o *aguait*, amb que's designa, encar avui, el cim al on fou aixecada la capella de Santa Bàrbara.

La primera data històrica que coneixem referent a Escornalbou, digué ésser la de la *batalla* d'aqueix nom, lliurada en 1162 pels cristians qui allí completaven la reconquesta de Catalunya. Alfons I d'Aragó, conqueridor del lloc, lo enfeudà a la Comunitat de *Canonges Regulars de Sant Agustí*, existent a Tarragona, fent donació del Castell romà, sa montanya i els seus pobles i masies veïnes, al Paborde Joan de Sant Baldri, qui hi portà la primera *Comunitat regular* i bastí el primer monestir.

D'eixa època queden l'airoso iglèsia amb sa portalada romànica, l'aula capitular, una dotzena d'arcades del bell claustre i alguns panys de paret del primer clos de la clausura.

A l'any 1584 s'extinguí la Comunitat, víctima de la peste, diuen les Cròniques, salvant-

se sols un canonge. Aquell Arquebisbe de Tarragona que tan bon nom ha deixat en els anys de nostre episcopologi, D. Antonio Agustín, cedí el Monestir a una *Comunitat de Frares, de la Recolectió Francescana*, els quals l'habitaren durant 100 anys i estenguéren lo Casal vers la banda de ponent, penjant ses celdes, com nius d'àguila, al cim de l'espadat turó.

Un jorn, hostes nous, trucaren a la porta del convent, éssent en 1686 que hi arribà un frare mallorquí, també de l'Orde Francescana, Pare Anton Llinàs qui, vingut d'Amèrica, i havent passat per Roma i Madrid, exposà al Papa i al Rei d'Espanya, la trista situació de les missions americanes, mancades de personal educat que les servís, obtenint llavors l'autoritat de fundar un *Colegi de Missions* en cada una de les províncies francescanes d'Espanya. Començà per Escornalbou i un cop vençuda la resistència que'ls Recolets li oposàren abans d'anar-se'n, instal·là el nou Colegi amb frares catalans i mallorquins i, ja l'any següent, començàven a eixir-ne les primeres missions vers el continent americà.

Aquest zel per la propagació de la fè a tan llunyana terra durà poc, i si bé Escornalbou conservà el seu caràcter de *Colegi de Missions*, ja des del començ del segle XVIII, l'activitat de tals missions no passà de Catalunya, i fins l'any 1834, nostres pobles vegèren sovint l'arribada de tres frares grisos que s'emportàven la gent, tant pel sant exemple de sa conducta, com per la força persuasiva de llur paraula.

Bonic paper desempenyàren els frares francescans en les commocions del nostre país, veient-los sempre al costat i davant de la causa catalana. Catalans fóren quan la *guerra dels Segadors*, i ho fóren més encara, en els llargs anys de les lluites de *Successió*, divulgant son verb ardent en defensa del Arxiduc contra el francès.

En les commocions de principis del segle XIX resoltament es posàren del costat de la dita *Reacció*, no havent tingut mai Escornalbou un sol liberal.

No és d'estranyar que les *Corts de Càdiz* decretessin, en 1822, la supressió del Convent, restablert a 1824, ni que, en 1835, l'onada revolucionària arrebassés tan bell Casal, emportar-se'n, amb el monument, llurs moradors.

La destrucció del edifici fou obra d'anys, consumant-la el pagès de la terra, acudint-hi a proveir-se de fusta, pedra i obra, fins enderrocar-ho tot.

Era just a temps, quan dotze anys hà, hi fou iniciada l'obra de restauració, avui ja quasi finida, exceptuant l'iglèsia que té encara obertes ses ferides, tot el bell casal hi és reconstruït, aixecant-se les muralles caigudes, refent-se torres i claustre, tornant al culte les capelles i retornant la vida a les habitacions abans celdes. El cos està refet i dintre d'ell també hi hà un ànima. Hi hagué—dèia el conferenciant amb emoció vívida—fins poc hà, una venerable Velleja a la sollicitud de la qual deuen els edificis llur reconstrucció, i avui bones i amables jovenetes l'animen amb sa presència i sos encants, juntament amb l'espiritualitat dels llibres i objectes d'art que, a grans col·leccions i aplegades rodant món, allí han buscat estada i refugi.

Més, però, un altra ànima—digué al finir el Sr. Toda—espera Escornalbou; la que asseguri, per la duració que tenen les coses humanes, la existència a que'l vell Monestir té dret dintre la pàtria Catalana.

Una salva d'aplausos coronà la brillant oració del Conferenciant, qui fou molt felicitat.

CONFERENCIA DE D. F. DURAN

EN PERE JOHAN ESCUPLTOR DEL RETAULE
DE L'ALTAR MAJOR DE LA CATEDRAL

(26 Desembre 1921)

El distingit i conegut funcionari del Cos d'Arxivers i Bibliotecaris qui ha regentat dues vegades l'Arxiu d'Hisenda d'aquesta

